

dr hab. Marek ŻAK prof. UJK
Collegium Medicum
Uniwersytet Jana Kochanowskiego
Al. IX Wieków Kielc 19a
25-516 Kielce
E-mail: <mkzak@ujk.edu.pl>

Kielce, 13.05.2023

Recenzja
rozprawy doktorskiej pt:
„OCENA RYZYKA UPADKÓW U PACJENTÓW HOSPITALIZOWANYCH
NA ODDZIALE GERIATRYCZNYM”

Autor: Mgr Łukasz Magnuszewski
Promotor: Prof. dr hab. Zyta Beata Wojszel
Promotor pomocniczy: Dr n.med. Agnieszka Kasiukiewicz

Recenzję przygotowano w odpowiedzi na pismo Dziekana Kolegium Nauk o Zdrowiu, Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku Pana Prof. dr hab. Sławomira J. Terlikowskiego przesłane wraz ze zbiorem dokumentów.

Przesłany do recenzji zbiór dokumentów zawiera jako osiągnięcie naukowe, będące podstawą złożonego wniosku o przeprowadzenie postępowania doktorskiego, cykl publikacji naukowych, składający się z 3-ch prac pod wspólnym tytułem: „*Ocena ryzyka upadków u pacjentów hospitalizowanych na oddziale geriatrycznym*”. W dokumentacji znajduje się też „Konspekt rozprawy doktorskiej”.

Układ konspektu rozprawy doktorskiej jest zgodny z zasadami i regułami odnoszącymi się do tego typu opracowań naukowych. Całość podzielono na stosowne części. Nie pominięto żadnej z części związanej z realizacją celu pracy. Dokonany podział jest logiczny i wskazuje na przemyślenie toku prezentacji postępowania badawczo-naukowego.

W sumie przesłana dokumentacja liczy 81 stron tekstu, a całość została zebrana w rozprawę doktorską, która została wykonana w Klinice Geriatrii Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku.

Po zapoznaniu się z treścią otrzymanego materiału przedstawiam Panu Dziekanowi oraz Senatowi Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku recenzję, w której formułuję moje opinie oraz uwagi.

Opublikowanie przez Doktoranta wraz z zespołem wyników badań w recenzowanych czasopismach świadczy o wartości naukowej tych wyników i ich ponowna ocena nie wydaje się konieczna, chociaż po lekturze tych prac pojawiają się pytania, które z pewnością będą przedmiotem dyskusji w dalszych etapach przewodu doktorskiego. Tak jak napisałem wyniki badań zostały już opublikowane, dlatego w mojej recenzji skupię się raczej na ocenie wybranej tematyki badawczej, zasadności zestawienia przedstawionych prac oraz możliwości uzyskania uogólnionych wniosków wynikających z analizy prac wchodzących w skład rozprawy.

Ocena merytoryczna

Problematyka poruszana w opublikowanych pracach jest niezwykle istotna z punktu widzenia klinicznego, ponieważ upadki osób starszych są poważnym problemem społecznym mającym konsekwencje zarówno medyczne jak i ekonomiczne. Urazy spowodowane upadkiem oraz ich następstwa często mają istotny wpływ na wzrost śmiertelności, znaczne przyspieszenie ogólnego procesu starzenia się czy też konieczność objęcia opieką instytucjonalną. Przez wiele lat w polskich realiach zagadnienia te były pomijane milczeniem, a cały problem traktowano jako zjawisko marginalne. Tymczasem dane epidemiologiczne są jednoznaczne. W Polsce około 8-10% osób starszych jest hospitalizowanych na Oddziałach Ratunkowych, a najczęstszą przyczyną hospitalizacji są upadki i dotyczy to zjawisko w większości kobiet. Ryzyko hospitalizacji po tych incydentach w polskiej populacji seniorów wzrasta wraz z wiekiem ponad dwukrotnie pomiędzy 65 a 80. rokiem życia, a około 1/3 osób starszych w Polsce ma wysokie ryzyko upadków. W 50% upadki osób starszych skutkują urazami prowadzącymi do pobytu w szpitalu, ograniczeniem sprawności fizycznej, a nawet zgonem. Prawie połowa osób, które doświadczyły upadku, upada po raz kolejny w ciągu roku.

Okolo 10-15% z incydentów upadku jest przyczyną cięższych obrażeń narządów wewnętrznych takich jak wstrząśnienia mózgu, krwiaki wewnątrzczaszkowe, oraz uszkodzeń związanych z układem mięśniowo-szkieletowym. Uszkodzenia mięśniowo-szkieletowe dotyczą najczęściej złamań, szacuje się że około 5-6% osób,

które upadły doznaje złamania. Natomiast w 95% złamania szyjki kości udowej są powodowane przez upadki. Pomimo przedstawionych powyżej danych, doświadczenia własne oraz badania naukowe w innych ośrodkach naukowych pokazują, że dzięki odpowiednim działaniom profilaktycznym i realizowanym programom prewencja upadków jest możliwa. Jednak większość opracowań naukowych dotyczy osób starszych objętych opieką instytucjonalną lub żyjących samodzielnie i przebywającym we własnym środowisku.

Dlatego cel cyklu prac dotyczący oceny ryzyka upadków u pacjentów hospitalizowanych na oddziale geriatrycznym jest ważny z punktu widzenia naukowo-badawczego oraz praktyki klinicznej.

Mając na uwadze powiązania nauki z praktyką i uzyskanie odpowiedzi na postawione pytania badawcze, bardzo ważne było poprawne sformułowanie problemów i założeń badawczych, co zostało wykonane prawidłowo i pozwoliło na zrealizowanie celów w cyklu prac.

Zastosowane w zrealizowanych projektach narzędzia badawcze nie budzą wątpliwości jeżeli chodzi o zasadność ich zastosowania i wykorzystania w przedstawionych publikacjach. Biorąc pod uwagę grupę badanych oraz czas i miejsce realizacji projektu należy uznać, że narzędzia zostały dobrane prawidłowo i pozwoliły na zrealizowanie celów badań.

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska uzupełnia stan wiedzy w zakresie oceny pacjentów oddziałów geriatrycznych, którzy doświadczyli upadków oraz czynników ryzyka i okoliczności związanych z tymi zdarzeniami przed i czasie hospitalizacji. Pozytywnie oceniam również zasadność przedstawienia właśnie tych artykułów - (zarówno prac badawczych jak i pracy pogładowej) - jako osiągnięcia naukowego, ponieważ zaprezentowane wyniki badań jak i przegląd aktualnego stanu wiedzy potwierdzają w sposób jednoznaczny znaczenie tych zagadnień w naukach medycznych i naukach o zdrowiu. Analiza wyników i wnioski wynikające z dwóch prac łączą to osiągnięcie naukowe w jedną spójną całość. We wszystkich pracach w dyskusji jest przyjęta formuła przedstawiania wyników własnych na tle międzynarodowego Piśmiennictwa.

Piśmiennictwo przedstawione w rozprawie doktorskiej - (26 pozycji na stronach od 19 do 22) - jest dobrze dobrane i wykorzystane. Jeżeli chodzi o stronę edytorską w rozdziale PIŚMIENNICTWO to pojawiają się pewne niejasności, a także

niekonsekwencja podawania nazw cytowanych czasopism, raz całe tytuły, a w innych pozycjach tylko skróty lub nazwa czasopisma zapisana małymi literami.

Oceniając stronę merytoryczną warto dodać, że przedstawione wyniki badań mogą stanowić podstawę do podejmowania działań profilaktycznych na oddziałach geriatrycznych dotyczących upadków i ich konsekwencji.

Reasumując, przedstawione powyżej fakty jak i doświadczenia z własnej praktyki fizjoterapeutycznej oraz odczuwalny brak szerszych opracowań naukowych dotyczących przedstawionej problematyki wskazują, że podjęta tematyka i efekty przeprowadzonych badań w realizacji których brał udział Pan Łukasz Magnuszewski są oryginalne i mają wartość naukową, a także zawierają dane, które mogą być wykorzystane bezpośrednio w procesie zapobiegania upadkom osób starszych zarówno przed jak i w czasie hospitalizacji.

Pytania i uwagi

Ponieważ w pracy pogładowej Doktorant pisze o znaczeniu działań fizjoterapeutycznych w profilaktyce upadków, byłoby wskazane aby podczas publicznej obrony udzielił odpowiedzi na następujące pytania:

1. Jakie działania fizjoterapeutyczne zmniejszające ryzyko upadków są prowadzone na Oddziale Geriatrii gdzie były wykonane badania?
2. Jak jest poprawiana sprawność funkcjonalna pacjentów hospitalizowanych na Oddziale Geriatrii?
3. Badania były prowadzone w latach 2014-2015. Czy Autor zauważył coś w trakcie prowadzenia badań oraz po ich zakończeniu, co chciałby zmodyfikować lub dodać w swoich badaniach kontynuując je w przyszłości?
4. W pracy pojawiają się pewne błędy literowe i interpunkcyjne nieobniżające wartości merytorycznej pracy, ale wymagające poprawy (np. str. 17 łóżka).

Ocena formalna

Otrzymały do recenzji materiał obejmuje dwie prace oryginalne przygotowane we współpracy z Promotorkami i innymi badaczami, opublikowane w czasopiśmie z Impact Factor oraz pracę pogładową opublikowaną w czasopiśmie bez IF. Sumaryczna punktacja MNiSW przygotowanej rozprawy doktorskiej w postaci cyklu publikacji wyniosła 300 pkt, a sumaryczny Impact Factor tych prac wynosi 8.004. We wszystkich wymienionych publikacjach, Doktorant jest pierwszym Autorem, a z informacji zawartych w *Author Contributions* każdej z tych prac widać, że Pan mgr Łukasz Magnuszewski odgrywał ważną rolę przy przygotowywaniu tych publikacji. W rozprawie doktorskiej znajdują się także oświadczenia współautorów prac o ich udziale w przygotowaniu publikacji (Strony od 70 do 75).

Dołączone trzy kserokopie publikacji naukowych (strony 28-66) stanowiące monotematyczny cykl, w oparciu o które przygotowano rozprawę doktorską potwierdzają wszystkie informacje zawarte przez Doktoranta w konspekcie rozprawy doktorskiej. Należy także dodać, że przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, a przedstawiony cykl publikacji wykazał, że Autor posiada wymaganą wiedzę teoretyczną, a jej indywidualny wkład w osiągnięcie naukowe jest znaczący. Należy dodać, że sumaryczny Impact Factor prac, w których Doktorant jest współautorem wynosi 21.950, a w punktacji MNiSW 986 punktów.

Wniosek końcowy i Konkluzja

Biorąc pod uwagę całokształt pracy oraz opis poszczególnych działań naukowych uważam, że Autor wypełnił ustawowe wymaganie jakim jest umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. W recenzji poza ocenami pozytywnymi sformułowałem również pewne uwagi i sugestie, które mają charakter dyskusyjny i mam nadzieję na szerszą dyskusję w czasie publicznej obrony pracy doktorskiej. Mam też nadzieję, że uwagi okażą się zasadne i wzbudzą u Doktoranta refleksję oraz pozwolą na dalszy rozwój warsztatu naukowego.

Przedstawione w recenzji uwagi oraz sugestie nie zmieniają mojej ogólnej oceny pracy, która jest pozytywna.

Z przyjemnością informuję, że przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska autorstwa mgr Łukasza Magnuszewskiego przygotowana w oparciu o osiągnięcie naukowe, składające się z cyklu 3 publikacji naukowych, pod wspólnym tytułem:

„Ocena ryzyka upadków u pacjentów hospitalizowanych na oddziale geriatrycznym”
spełnia warunki stawiane pracom doktorskim określone prawem.

Wnioskuje do Senatu Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku o dopuszczenie Pana mgr Łukasza Magnuszewskiego do dalszych etapów procedury ubiegania się o stopień naukowy doktora w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu, w dyscyplinie nauk o zdrowiu.

dr hab. Marek ŻAK prof. UJK
specjalista fizjoterapii